

11. Driftsopplegg i eng

Av [Line Elisabeth Bring](#)
Norsk Landbruksrådgiving Salten

Innledning

Driftsmåten i grasmark kan omfatte alle tiltak som brukeren benytter for å oppnå grovfôravlinger med god kvalitet. Valg av driftsmåte vil ha stor innvirkning på utvikling i botanisk sammensetning, fôrkvalitet og avlingsmengde. Dette kapitlet omhandler bare innvirkning av høstesystem (høstetidspunkt, antall slåtter, beiting, stubbhøyde og lignende), samt litt om forskjeller mellom kort- og langvarig eng.

Høstetidspunkt

For førsteslått av timotei vil avlingen øke med utsatt høstetid fram mot begynnende blomstring. En sein slått gir mindre tid til gjenvekst og dermed lavere avling i andreslått. Oftest vil sein førsteslått gi størst totalavling. Men kvaliteten av avlingen blir dårligere ved utsatt høsting. Fôrenhetskonsentrasjonen og innholdet av protein minker, og nedgangen er særlig stor i varmt vær. Innholdet av sukker er derimot mer avhengig av værforholdene ved høsting enn av utviklingsstadiet. Det er mest sukker i gras ved høsting om ettermiddag/kveld i solrikt vær.

Normal tilråding for høstetid for siloslått er fra begynnende skyting til ei uke etter skyting av timotei.

På bruk med lite fôgrunnlag kan en høste senere for å oppnå større avlingsmengde med dårligere kvalitet slik at en kan føre dyra etter appetitt. Der det er rikelig arealtilgang kan det heller være lønnsomt å høste rundt skyting for å få god kvalitet på fôret. I tillegg til forholdet mellom høstetid, avlingsmengde og fôrkvalitet, må en også ta hensyn til artsforskjeller og hvordan høstetiden virker inn på overvintringsevnen. Høsting av førsteslått før eller rundt skyting av timotei kan øke risikoen for overvintringsskader. Eng som har en viss andel rødkløver kan høstes litt senere enn rein graseng, fordi kvaliteten holder seg bedre oppe i kløver enn i gras. Der engrapp er dominerende art, kan det være høvelig å ta førsteslått 1-2 uker før normal høstetid for timoteieng, for å utnytte engrappens gode evne til gjenvekst.

Ved fastsetting av høstetidspunkt for en eventuell andreslått, må en først og fremst ta hensyn til overvintringen av engvekstene. En bør høste så tidlig at plantene klarer å fylle opp igjen reservelagrene sine før vekstsesongen tar slutt. Det vil i Nord-Norge normalt innebære høsting i siste halvdel av august.

Slåttesystem med og uten beiting

Hvor mange høstinger (slåtter og/eller avbeiting) en skal planlegge, vil bl.a. være avhengig av lengden på vekstsesongen, høstetidspunkt for førsteslått, evt. kombinasjon av slått og beiting og risiko for overvintringsskader. I Nord-Norge vil valget normalt stå mellom en eller to slåtter. Med unntak for deler av Nord-Troms og Finnmark, vil det vanligvis ligge godt til rette for to slåtter hvis man velger høsting rundt ei uke etter skyting av timotei. Med hensyn til avlingsmengde og overvintring kan det likevel være lønnsomt å ta bare en slått også i sørlige deler av Nordland.

Beiting av fulldyrket eng med sau eller storfe i tillegg til en eller to slåtter er vanlig i nord. Beiting med sau om våren vil normalt gi mindre avling i førsteslått sammenlignet med ubeitet eng. I beiteforsøk har man funnet 15-50 % avlingsnedgang. Når man tar hensyn til fôropptaket til beitedyra, vil det reelle avlingstapet trolig ligge mellom 5 og 20 %. I et driftsopplegg med to uker saubeiting om våren bør man utsette førsteslått med omkring 10 dager for å redusere avlingstapet mest mulig. En slik utsetting vil ikke føre til dårligere fôrkvalitet, mest fordi beitingen gir en større andel blad i bestanden sammenlignet med eng som bare blir slått.

2 ukers saubeiting om våren,- da bør du ta førsteslått 10 dager seinere!

En lett beiting med storfe i gjenveksten etter en eller to slåtter behøver ikke ha negativ virkning. På Tjøtta ga 2-4 dagers beiting med storfe etter to slåtter en avlingsøkning på omkring 10 % i forhold til to slåtter uten beiting. Selv etter sju års beiteforsøk på Tjøtta, Bodø og Tromsø ga enga som hadde vært beitet omtrent samme produksjon

som ubeitede ruter. Disse forsøksresultatene viser at det er mulig å styre beitingen slik at skadene blir små. Men i praksis ser man ofte at enga blir fort ødelagt av beiting. Det skyldes delvis feil opplegg, med for hard beiting til ugunstig tidspunkt og at det blir beitet på areal som ikke er egnet til det, for eksempel pga dårlig drenering.

Beiting i tillegg til 1-2 slåtter vil påvirke den botaniske sammensetningen i enga. Endringene vil selvsagt være avhengige av hvor lenge beitinga foregår og hvor gode forholdene er. Under relativt gunstige forhold på Tjøtta ga sauebeiting noe lavere innhold av timotei og engsvingel og mer engrapp og vassarve enn de andre høstesystemene. I Bodø og Tromsø fant man de samme endringene, men sauebeiting førte til sterkere nedgang i innholdet av timotei og større økning i innholdet av sølvbunke og andre ugras enn på Tjøtta.

Stubbhøyde

En stubbhøyde på 10 cm vil være gunstig for engvekstenes gjenvækst og overvintringsevne, men noe av avlingen blir da stående igjen på jordet. Stubbing ned mot for eksempel 5 cm, vil gi mindre avlingstap. Faren ved så lav stubbing er at særlig timotei og hundegras da kan gå fortere ut. Dersom overflaten er veldig jevn, kan man stille høsteredskapene lavere enn om det er ujevnt. Det er viktig å unngå at deler av enga blir snaubarbert. Svært lav stubbing kan gi forurensning av fôret ved at jord og gjødselrester blir sugd opp fra overflata. I de fleste tilfeller bør stubbhøyden være et sted mellom 5 og 10 cm.

Drift av langvarig eng

Driftsopplegget i ei grasmark må alltid tilpasses de artene som dominerer i bestandet. Til en viss grad kan man bruke driftsmåten til å styre den botaniske sammensetningen i ønsket retning. For eksempel kan hyppig og tidlig høsting øke innholdet av engsvingel i forhold til timotei, og beiting kan gi større innhold av engrapp. Langvarig eng har ofte mer engrapp og tofrøblada urter enn ny eng. Disse artene er tidligere enn timotei, og det vil derfor normalt passe best å høste den langvarige enga først.

Avlingsnivået vil ofte være litt lavere på langvarig eng enn på ny eng med produktive arter som timotei, engsvingel og rødkløver. Gjødslingsstyrken bør derfor reduseres noe på langvarig eng. I et driftsopplegg uten fast omløp, som er det vanligste i Nord-Norge, må den dårligste enga fornyes, uten hensyn til engalder. Ofte kan ei fireårig eng være mer oppkjørt og ødelagt enn ei eng som ikke er fornyet på 15 år. I og med at avlingskvaliteten kan være like god i eldre som i ny eng, vil det i et slikt tilfelle være mest lønnsomt å pløye opp den yngste enga.